

ISSN 2729-9767

BULLETIN IVPR

NOVEMBER 2023
VOL 4 ISSUE 11

DARINA KVÁLOVÁ - ZUZANA TURKOVIČ -
MARTINA MIČICOVÁ ĽUPTÁKOVÁ

HOUSING-FIRST:
DOSTUPNÉ BÝVANIE
SO SOCIÁLNOU PODPOROU

INŠTITÚT PRE VÝSKUM PRÁCE A RODINY
2023

Inštitút pre výskum
práce a rodiny

Housing-first: dostupné bývanie so sociálnou podporou

Mgr. Darina Kválová, PhD. – Mgr. Zuzana Turkovič, PhD. – Mgr. Martina Mičicová
Ľuptáková

*V marci 2021 sme na základe **Memoranda o spolupráci s Nadáciou DEDO** začali s realizáciou výskumu v projekte **Housing-first v Košiciach**. Ide o projekt, ktorý umožnil desiatim rodinám s deťmi, ktoré boli ubytované v útulkoch pre rodiny na území mesta, získať bývanie v mestských nájomných bytoch, v spolupráci s Nadáciou DEDO.*

*V rovnakom období sme takisto začali s realizáciou podobne zameraného výskumu v Bratislave. V tomto prípade ide o spoluprácu s **Magistrátom hlavného mesta SR Bratislavy** v projekte **Dostupného bývania so sociálnou podporou**, v rámci ktorého získalo prístup k bývaniu v mestských nájomných bytoch 6 ľudí bez domova a 3 rodiny z ubytovne spravovanej hlavným mestom. Sociálnu podporu účastníkom projektu dostupného bývania v Bratislave poskytujú tri organizácie, s ktorými úzko spolupracujeme aj pri realizácii výskumu: **o. z. Návrat, o. z. Proti prúdu a o. z. Vagus**.*

Obsah

Housing-first Bratislava: dostupné bývanie so sociálnou podporou.....	3
Doma je doma: vybrané prípadové štúdie účastníkov projektu	4
Záver: zhrnutie a reflexia hlavných zistení	7
Housing-first pre rodiny v Košiciach.....	11
Doma je doma: vybrané prípadové štúdie rodín v projekte	12
Záver	16

Housing-first Bratislava: dostupné bývanie so sociálnou podporou

Mesto Bratislava v rokoch 2021-2022 v deviatich bytoch pilotne overovalo jedinečný prístup ukončovania bezdomovectva, housing-first. V spolupráci s tromi neziskovými organizáciami, ktoré majú dlhoročné skúsenosti s prácou s ľuďmi bez domova a rodinami v bytovej núdzi, o. z. Proti prúdu, o. z. Vagus a o. z. Návrat, tak bolo vybraným ľuďom bez domova poskytnuté nájomné bývanie s podporou, iba s požiadavkou plniť štandardné povinnosti nájomcov.

V záverečnej správe¹ prinášame celkové zistenia z dvojročného výskumu, ktorý sa uskutočnil s účastníkmi a účastníčkami projektu Dostupného bývania so sociálnou podporou a ktorého cieľom bolo vyhodnotiť úspešnosť projektu v ukončovaní ich bytovej núdze. Výskum realizoval Inštitút pre výskum práce a rodiny pre potreby hlavného mesta SR Bratislavy. Jeho realizácia opätovne potvrdila zraniteľnosť niektorých skupín obyvateľstva, najmä ľudí v dôchodkovom veku, či žien – samoživiteliek, pri zabezpečovaní si bývania, najmä ak ide o viacnásobne znevýhodnené osoby (napríklad so zdravotným znevýhodnením, s inou ako majoritnou etnickou príslušnosťou a pod.). Na druhej strane tiež potvrdil, že cenovo dostupné bývanie so sociálnou podporou je najúčinnjším spôsobom riešenia bytovej núdze, keďže všetci účastníci, ktorým to zdravotný stav umožnil a ktorí si predtým vlastným úsilím nedokázali zabezpečiť štandardné bývanie, aj po dvoch rokoch realizácie projektu naďalej bývajú v poskytnutých bytoch, uhrádzajú nájomné a spravidla majú bezproblémové vzťahy so susedmi.

Záverečná správa nadväzuje na Priebežnú správu z výskumu² (ďalej len „Priebežná správa“), ktorá bola spracovaná po prvom roku realizácie projektu. Z tohto dôvodu sa niektorým témam nevenuje, prípadne sumarizuje najdôležitejšie závery z priebežnej správy – vrátane teoretických východísk výskumného dizajnu, skúseností účastníkov a účastníčok s výberom a nastahovaním do bytov a podobne. Záverečná správa z výskumu je členená do troch častí. Prvá časť správy stručne sumarizuje metodológiu výskumu v projekte v Bratislave, vrátane cieľov výskumu a jeho priebehu. V druhej časti predstavujeme zistenia z výskumu, so zameraním na 2. rok realizácie projektu, ktoré sú ďalej štruktúrované podľa vybraných tematických oblastí, akými sú spokojnosť s bývaním, finančná situácia účastníkov projektu, zdravie, voľný čas a plány do budúcnosti, či poučenia z prípravy a riadenia projektu

¹ Kvalová, D. – Turkovič, Z. – Mičicová Luptáková, M. (2023): Housing-first Bratislava: Dostupné bývanie so sociálnou podporou. Záverečná správa z výskumu. Dostupné na: https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2023/10/housing_first_ba_byvanie_so_soc_podporou_vu_2023.pdf

² Ondrušová, D. – Turkovič, Z. – Gerbery, D. (2022): Housing-first Bratislava: Dostupné bývanie so sociálnou podporou. Priebežná správa z výskumu. Dostupné na: <https://ivpr.gov.sk/housing-first-priebezne-spravy-z-vyskumov-v-bratislave-a-kosciach/>

z pohľadu riadiacich pracovníkov a pracovníčok zapojených organizácií. V poslednej, tretej časti prinášame pre ilustráciu dva príbehy účastníka a účastníčky projektu, prípadové štúdie mapujúce dopady projektu na ich životy. V závere sumarizujeme hlavné zistenia a niekoľko odporúčaní pre rozširovanie projektu založeného na prístupe housing-first – či už v rámci Bratislavy, ale aj v ďalších slovenských mestách.

Doma je doma: vybrané prípadové štúdie účastníkov projektu

Možnosť získať po rokoch života na ulici alebo v ubytovni bývanie v bežnom byte je mimoriadne silnou skúsenosťou. Preto sme sa rozhodli obohatiť záverečnú správu z výskumu o dva vybrané príbehy ľudí, ktorí takúto príležitosť dostali. Nie sú to príbehy, z ktorých by sa po nasťahovaní do bytu vytratili všetky problémy: zhoršené zdravie, nízky príjem, či pocit samoty patria k dennej realite nielen týchto ľudí. Napriek tomu je z ich rozprávania zrejmé, že mať domov znamená omnoho viac ako mať miesto na prenocovanie; že mať domov je skutočnou hodnotou...

Pri výbere príbehov sme zohľadnili dve kritériá: počet členov domácnosti (zastúpená je osoba žijúca bez detí a bez partnera, ako aj matka s deťmi) a typ obydla pred nasťahovaním do bytu (v jednom prípade ide o život bez prístrešia, v druhom o bývanie v ubytovni). Zároveň sme si vedomé, že v predloženej podobe nejde o prípadové štúdie v pravom slova zmysle a tieto príbehy majú skôr ilustračný charakter.

Anna: Je veľmi málo podnájmov, ktoré by zvládla platiť sama žena s deťmi

Anna bývala celý život v Bratislave. Do pätnástich rokov ju vychovávala prababka a keď tá zomrela, išla bývať s otcom. Dokončila si vzdelanie na strednom odbornom učilišti, a v devätnástich rokoch sa vydala. S manželom mali tri deti, ale jeho nevera ich manželstvo ukončila. Pri rozvode boli len dve možnosti – buď si deti nechá ona, alebo pôjdu do detského domova. Ich byt však patrilo manželovým rodičom, a tak si s deťmi musela hľadať nové bývanie.

Anna spomína, ako v tom čase nebolo veľa podpory pre matky samoživiteľky a nemala sa na koho obrátiť. Mestský byt získať nemohla, pretože exmanželove podľžnosti sa preniesli aj na ňu a zohnať komerčný nájom pre 4-člennú rodinu s jedným príjmom nebolo ľahké. Podarilo sa, avšak deti robia hluk, ceny stúpajú, a tak Anna časom o bývanie v podnájme prišla. Tak sa dostala do ubytovne Fortuna. O sedem rokov neskôr však opäť získala samostatné bývanie vďaka bratislavskému magistrátu a projektu Dostupného bývania so sociálnou podporou.

O projekte sa dozvedela vďaka sociálnej pracovníčke v ubytovni, ktorá jej pomohla sa prihlásiť. Kým nepodpísala zmluvu, ani neverila, že spolu so svojimi deťmi naozaj

pôjde bývať do „svojho“. Po presťahovaní sa ich domácnosť dokonca rozšírila o ďalšieho člena – syna Petra, ktorý pre psychiatrickú diagnózu nemohol bývať s pani Annou na ubytovni. Vďaka presťahovaniu však mohol opustiť zariadenie a pridať sa k svojmu staršiemu bratovi a dvom vnukom, ktorí tvoria domácnosť pani Anny.

Prechod na život mimo ubytovne nebol vždy hladký – pani Anna je teraz prevažne sama. Na ubytovni mala susedku, s ktorou sa mohla porozprávať a vzájomne sa podeliť o starosti s deťmi. Sociálne pracovníčky zas zvykli na krátky čas zabaviť vtedy ročného Števka, aby si pani Anna mohla na chvíľu oddýchnuť. Keď získala byt, mala päťdesiatosem rokov a bola na materskej s vnukom. Predtým však celý život pracovala v obchode cez agentúru, aby si mohla plánovať pracovnú dobu podľa potreby a nájsť si čas na domáce povinnosti a výchovu detí.

V trojizbovom byte s rozlohou 66 m² býva päťčlenná domácnosť už dva roky. Vďaka tomu, že opäť býva s mamou a jeho zdravie je stabilizované, si tridsiatnik Peter môže dokončiť základné a stredné vzdelanie. Vnukovi Kristiánovi sa v novej škole páči ešte viac než v tej starej a malý Števko sa každé ráno teší na vychovateľku Renátku v škôlke. Najväčšou radosťou pani Anny je, keď sa vnuci dohadujú, koho babka ľúbi viac.

Domácnosť žije z rodičovského príspevku, náhradného výživného na dve maloleté deti, platu syna Ľuboša, polovičného invalidného dôchodku syna Petra a pomoci v hmotnej núdzi. Každý mesiac im po zaplatení nájmu a poplatkov zostane iba okolo dvesto eur, a tak pani Anna v rozhovoroch vždy spomína rastúce ceny potravín, ktoré sú stále väčšou záťažou pre ich rozpočet. To však stále nie je jej najväčšia starosť.

Pani v rokoch, ktorá obskakuje dve malé deti a jej predstavou voľného času je v pokoji upratať, vyprať a navariť, kým sú deti v škole a škôlke, trápi zdravie. Ako astmatička prekonala COVID, má problémy so srdcom aj so štítnou žľazou. Preto sa občas trápi premýšľaním nad tým, čo bude s deťmi, keby sa jej niečo pripodilo.

Dcéra Eva, mama Kristiána a Števka, žije sama a má zdravotné problémy. Kristiánov otec umrel a Števkov otec rodinu opustil. Ľuboš mal zas pred časom autonehodu, po ktorej sa dlhšie zotavoval a ťažko si hľadal prácu. Všetci títo ľudia závisia na Anne a jej starostlivosti už dlhé roky. Teraz však rodina môže byť častejšie pokope – napríklad na Vianoce – pretože v nájme na rozdiel od ubytovne neexistuje večierka, po ktorej musia návštevníci preč.

Napriek všetkému, čo prežila a o koľko hladných krkov sa musela v živote starať, je prístup pani Anny k životu „všetko sa dá vyriešiť, všetko sa po čase utrasie“ a jej priority sú jasné: „zbytočne budete mať veľa peňazí, ale keď im (deťom) nedáte tú lásku... nie každý peniaz stojí za to, aby ste si deti odsunuli“.

Tomáš: Ako sa Robinson dostal do Paríža

Pán Tomáš je rodený Bratislavčan. V súčasnosti si užíva spokojný dôchodok vo svojom byte s krásnym výhľadom na Rakúsko.

Tomáš si však nemohol užívať spokojný život vždy. Obaja rodičia mu zomreli skôr, ako prekročil prah dospelosti – najskôr mama, potom otec. Ešte pred ich smrťou mu zomrela aj babka. Ako hovorieva, zostal sám vojak v poli. Starala sa oňho vzdialená rodina, súdom poverená opatrovníčka. Napriek nepriazni osudu sa mu darilo v škole a chodil aj na univerzitu.

V dospelosti sa jeho život začal uberať správnym smerom: oženil sa a narodili sa mu dve dcéry. V tom čase býval v byte... Neskôr však nasledoval rozvod. Presťahoval sa do garsónky, až sa odrazu ocitol v chalupe, do ktorej pršalo. V chalupe bez kúpeľne, toalety a kuchyne, kde býval takmer 17 rokov.

Tomáš naposledy pracoval v roku 2012, kedy mu prácu sprostredkovali študentské agentúry. Okrem toho predával časopis *NotaBene* a každý deň zbieral do kočíka papier a železo. Myslí si, že má vďaka tomu doteraz dobrú kondičku. Všetok svoj čas trávil zberom surovín a plánovaním, pretože bolo treba premýšľať, kam pôjde, aby zarobil peniaze. Denne nachodil aj 20 kilometrov, a preto bolo dôležité neplytváť krokmi. Ísť ku kontajneru, ktorý už vysypali smetiari, nemalo zmysel. Tomáš chodil v zime 10 hodín a v lete aj 14, aby si zarobil aspoň na chlieb a lacnú salámu. Spoločnosť mu pri tom robili jeho „susedia“ a ťažkú životnú situáciu neraz utápali v alkohole: „Tam to bolo, ako sa hovorí, na dennom poriadku. Lebo človek prakticky celý deň chodil, zháňal si potravu, teda tie druhotné suroviny najprv a za to peniaze a to čučo, aby to držalo aj nad vodou ako-tak. Taký bol život. A to sa podstatne u mňa v novom bývaní zmenilo...“

Jedného dňa našli Robinsona v zmknutom spacáku sociálne pracovníčky z Vagusu. Bol to deň, kedy Tomáš vykročil smerom k dôstojnému životu a novému bývaniu. Len si naň musel ešte chvíľu počkať.

Prah svojho domova prekročil so slzami šťastia v očiach v januári 2022. Počas prvých mesiacov sa vraj v byte cítil ako Robinson v Paríži. Musel sa adaptovať na nový, civilizovaný život. Bola to preňho obrovská zmena.

V tom čase Tomáš nebol sedem rokov u lekárky. Lekárov nemal rád a myslel si, že sa kvôli zdravotným problémom nedožije ani päťdesiatky. Netrvalo dlho, kým si uvedomil, že by svoje zdravie chcel začať riešiť. Averziu voči lekárom vystriedala zdravšia životospráva a pravidelné návštevy špecialistov – kardiológa, ortopéda, zubára... Povzbudili ho k tomu nedávne úspechy – nasťahovanie do bytu, vybavenie osobného bankrotu, snaha o zvýšenie dôchodku. Vrávi, že najskôr riešil sociálne problémy, potom zdravotné. A ako sa cíti teraz? „Úplne fajn, taký vyzdravený. ... Ja

som, dá sa povedať, plne konsolidovaný. Cítim to sám na sebe, aj mi všetci hovoria, že dobre vyzerám.“ Užíva vitamíny a zo svojho štyristoeurového dôchodku si našetril na tlakomer, ortopedický matrac a dokonca aj na vysávač.

Pán Tomáš trávi voľný čas vybavovaním úradných záležitostí – táto aktivita ho zamestnáva natoľko, že by sa mu v byte hodila pracovňa, kde by si mohol triediť všetky papiere a potvrdenia. Má veľmi rád cyklistiku, ale chrbtica mu nedovolí, aby jazdil na dlhšie vzdialenosti.

Životom ho často sprevádza krutá spoločníčka samota. Chýba mu niekto, s kým by sa mohol porozprávať, kto by ho vypočul, kto by mu bol oporou v ťažkých chvíľach. Po zabývaní sa mu však podarilo obnoviť rodinné vzťahy. Stretáva sa so staršou dcérou a vnučkou, z čoho má veľkú radosť. Už nie je tatino, už je dedo: „Keď už mi moja dcéra povie, ‚tatino, ti to normálne závidím, aký máš pekný byt‘, tak ma to takisto na srdci nadvihne, že nielen mňa to potešilo,“ vyznal sa s dojatím pán Tomáš.

Navštevuje sa aj s novým kamarátom, ktorého si našiel vďaka projektu housing-first, v ktorom obaja získali šancu na nový život.

Je vďačný, že dostal príležitosť bývať, a preto sa ju snaží využiť naplno a nesklamať. Ešte stále je unesený tým, čo sa stalo – ved' už vôbec nedúfal, že by sa mu niekedy mohlo podariť žiť „normálnym, usporiadaným spôsobom života“. Spokojnejšieho človeka v Bratislave nenájdete.

Záver: zhrnutie a reflexia hlavných zistení

V zahraničí je prístup housing-first, bývanie ako prvý krok, už niekoľko desaťročí efektívnym nástrojom ukončovania bezdomovectva. V dvojiročnom výskume sme zisťovali, aká je jeho úspešnosť v podmienkach mesta Bratislavy. Špecifickosť týchto podmienok spočíva vo výraznom nedostatku cenovo dostupného nájomného bývania, tak v mestských bytoch, ako aj u súkromných prenajímateľov, a zároveň v nízkej a často až úplne absentujúcej finančnej podpore ľudí s nízkym príjmom pre získanie a udržanie si bývania. Tieto dva faktory sčasti limitovali výber účastníkov projektu, ktorý sa musel obmedziť na ľudí, ktorí majú dostatočný pravidelný príjem, aby si dokázali hradiť náklady spojené s bývaním. Zároveň limitovali možnosť výberu lokality a bytu účastníkmi, aj keď žiadny z nich vstup do projektu neodmietal, naopak, možnosť zapojiť sa vítali s nadšením.

Jedným z kľúčových zistení zrealizovaného výskumu je skutočnosť, že aj na Slovensku môže byť prístup housing-first úspešný. V bratislavskom projekte Dostupného bývania so sociálnou podporou si po dvoch rokoch od nasťahovania do

bytu udržalo bývanie 8 z 9 jeho účastníkov a nikto o bývanie neprišiel z dôvodu neplatenia nájomného, alebo konfliktného susedského spolunažívania.

Konkrétne bolo v projekte Dostupného bývania so sociálnou podporou na začiatku zapojených 6 mužov, z ktorých dvaja bývajú v byte so svojou partnerkou, a 3 ženy. V priebehu projektu sa počet zapojených mužov znížil o jedného, na 5, z dôvodu jeho nepriaznivého zdravotného stavu a umiestnenia v zariadení sociálnych služieb. Následne do projektu ako náhradníčka vstúpila ďalšia žena, ktorá v byte žije sama, bez partnera.

Deti boli prítomné v troch domácnostiach, išlo o 6 chlapcov, spravidla do 18 rokov, alebo v dospelom veku so zdravotným znevýhodnením.

Z hľadiska veku bolo po nasťahovaní najviac, 6 z 9 účastníkov, starších ako 50 rokov, pričom štyria z nich mali viac ako 60 rokov. Ďalší dvaja účastníci boli vo vekovej kategórii 31-35 rokov a 1 účastník bol vo vekovej kategórii 41-45 rokov.

Pred nasťahovaním do bytov zotrúvali účastníci v neistom, nevyhovujúcom bývaní dlhodobo (napríklad dve účastníčky bývali aj so svojimi deťmi na ubytovni 7, resp. 9 rokov; jeden účastník býval viac ako 16 rokov na chalupe v nevyhovujúcom technickom stave a bez pripojenia na vodu; ďalší účastník žil v ubytovniach alebo prespával v nocľahárňach od roku 2004). Účastníci, ktorí nežili v ubytovniach, žili zvyčajne v absolútne nevyhovujúcom prostredí, ako napríklad v garáži, v murovanom objekte bez okien a dverí alebo na chate so zatekajúcou strechou. Dvaja účastníci mali skúsenosť aj so životom na ulici. Najčastejším dôvodom pretrvávajúcej bytovej núdze účastníkov bol nedostatok financií.

Aj preto bola pre nich možnosť bývať v byte veľkou a veľmi pozitívnou zmenou. Niektorým vrátila sebaúctu a pozitívny prístup k životu – vyjadrovali radosť z toho, že môžu žiť ako ostatní ľudia. Väčšine účastníkov tiež bývanie prinieslo pokoj do života – pocit bezpečia aj v noci a lepší spánok, istotu domova. Iní zase ocenili, že sa nemusia prispôbovať prísnyh pravidlám ubytovní, domov môžu prichádzať v čase, kedy potrebujú, rovnako sa stretávať s rodinou aj na viac dní. Účastníci, ktorí majú deti, uviedli, že aj ich deti sú v novom byte pokojnejšie, ako na ubytovni.

Popri miere udržania si bývania mal uskutočnený výskum ambíciu odpovedať na otázku, v akých oblastiach má projekt potenciál zlepšovať životnú situáciu/spokojnosť účastníkov. Zaujímavým zistením v tomto smere je skutočnosť, že napriek dlho trvajúcim zložitým existenčným podmienkam, z ktorých účastníci vstupovali do projektu, nikto z nich nepotreboval priamo podporu pri zabývaní (napr. nácvik zručností pre pokojné nažívanie so susedmi, manipulácia s domácimi spotrebičmi), či udržaní si bývania (poradenstvo s finančným manažmentom tak, aby im nevznikali dlhy na nájomnom). Platilo to bez ohľadu na to, či účastníci pred vstupom do projektu žili v ubytovni, alebo vonku na ulici, v garáži. V susedských vzťahoch sa vyskytli len

príležitostné a jednorazové napäté situácie. Platenie nájomného zase bolo pre všetkých účastníkov prioritou, hoci sa viacerí nachádzali v mimoriadne napätej finančnej situácii – najmenej dvaja z nich mali pravidelný mesačný príjem nižší ako 300 eur. Aj preto boli viacerí účastníci aj napriek vyššiemu veku či zdravotným obmedzeniam ekonomicky aktívni – venovali sa brigádnickej činnosti, predaju časopisu NotaBene a jeden z nich štúdiu. Dve účastníčky, matky – samoživiteľky, boli zamestnané na plný pracovný úväzok už pred vstupom do projektu.

V každom prípade bude v podmienkach SR aj v ďalších projektoch založených na prístupe housing-first potrebné venovať systémové úsilie podpore zabezpečovania príjmu účastníkov v dostatočnej výške tak, aby si dokázali pokryť náklady za bývanie, ale aj ostatné základné životné náklady.

Realizácia projektu mala pozitívne dopady aj na rodinné vzťahy účastníkov. Jedna účastníčka mohla vďaka bývaniu v byte obnoviť osobnú starostlivosť o svojho dospelého syna so zdravotným znevýhodnením, ďalší dvaja účastníci nadviazali kontakt so svojimi dospelými deťmi.

Na druhej strane sú naďalej oblasti, v ktorých účastníci môžu potenciálne potrebovať podporu aj po skončení projektu, v rámci terciárnej prevencie bezdomovectva, predchádzania rizika opätovnej straty bývania. Z výskumu vyplynulo, že ide predovšetkým o oblasť zdravia a niekedy s tým spojeného výpadku príjmov. Iným zdravotným problémom, ktorému bude potrebné venovať zvýšenú pozornosť aj v prípade rozširovania projektu, sú závislosti. V podpornom tíme, pozostávajúcom najmä zo sociálnych pracovníkov, odborníci v tejto oblasti nemali zastúpenie. Projekty housing-first sa pritom typicky zameriavajú aj na klientov užívajúcich návykové látky.

Inou oblasťou, v ktorej projekt zaznamenal len čiastočné úspechy, bolo zvládanie samoty. Túto výzvu zmieňovali tak niektorí účastníci, ako aj sociálni pracovníci. Komunitná práca má rovnako veľký potenciál prispievať k terciárnej prevencii opätovnej straty bývania.

V priebehu projektu zároveň výrazne klesala potreba sociálnej podpory účastníkov, z pravidelných stretnutí so sociálnym pracovníkom raz za týždeň na občasné telefonické kontakty. Po skončení projektu sa jeho účastníci z pohľadu hlavného mesta stávajú štandardnými nájomníkmi, ktorým by bola poskytnutá sociálna podpora príslušným referátom magistrátu až v prípade, ak by sa objavili nejaké problémy s úhradou nájomného, alebo susedské spory. Aj to je pre účastníkov projektu, z ktorých viacerí pred nasťahovaním do bytu dlhodobo žili v úplne nevyhovujúcich podmienkach, veľkým úspechom. Z hľadiska nastavenia a organizačného zabezpečenia projektu bola vo výskume jednoznačne pozitívne hodnotená cenová dostupnosť v porovnaní s komerčnými prenájmi a možnosť stability bývania pre účastníkov projektu, vrátane možnosti predĺženia nájomnej zmluvy po jeho skončení. Bol to významný faktor jeho úspešnosti, ktorý napomáhal

celkovej pohode a spokojnosti účastníkov so životom. Na druhej strane, projekt sa v jeho pilotnej verzii v značnej miere opieral o synergiu s inými projektami zapojených organizácií s podobným zameraním, t. j. neponúkal reálne možnosti financovania činnosti odborného tímu, rozširovania jeho členov, či dopĺňania vzdelávania. Pri malom počte domácností, ktoré boli do projektu zapojené, to nespôsobovalo zásadné ťažkosti, v budúcnosti však bude potrebné hľadať aj v tomto smere systémové riešenia.

Priestor pre zlepšenie vnímali riadiaci pracovníci naďalej aj v komunikácii magistrátu s účastníkmi projektu o bývaní, a to nielen v jeho úvode, pri nastahovaní, ale napríklad aj v súvislosti s včasným informovaním o predĺžení nájomných zmlúv. Vzhľadom na výskyt rôznych problémov v bytoch a v niektorých prípadoch nedostatočnú komunikáciu zo strany magistrátu, by bolo nápomocné vytvorenie manuálu, v ktorom by účastníci projektu našli informácie o tom, na koho (magistrát, MVO, správca bytového domu) sa majú obrátiť v prípade konkrétnych problémov súvisiacich s ich novým bývaním a aký je štandardný postup pri ich riešení (napríklad v prípade poruchy, chýbajúceho zariadenia bytu, chýbajúcich kľúčov od schránky a pod.).

Napriek určitým nedostatkom sa podarilo zintenzívniť spoluprácu dvoch sekcií magistrátu hlavného mesta pri riešení krízových situácií, čo možno považovať za významný krok k prevencii straty bývania nielen účastníkov projektu, ale všetkých nájomcov v mestských bytoch. V budúcnosti však bude vhodné v tejto súvislosti posilniť personálne kapacity pre zabezpečovanie tejto agendy.

Projekt Dostupného bývania so sociálnou podporou v Bratislave je v závere, no jeho účastníci ostávajú bývať v bytoch aj naďalej. Aj mesto Bratislava prijalo viaceré systémové kroky na zvýšenie dostupnosti bývania pre nízko príjmové skupiny obyvateľstva, vrátane rozšírenia projektu o byty pre ďalšie domácnosti od roku 2023. Zapojené organizácie rovnako plánujú pokračovať v pomoci pri hľadaní a udržaní si bývania pre ľudí bez domova a v bytovej núdzi. K cieľu ukončovania bezdomovectva aj s využitím prístupu housing-first sa tiež prihlásila Národná koncepcia prevencie a ukončovania bezdomovectva na roky 2023-2030, ktorá bola schválená vládou SR v marci 2023. Hoci stále čelíme nedostatku cenovo dostupných bytov a veľkému počtu ľudí bez domova (podľa výsledkov zo Sčítania obyvateľstva, domov a bytov v roku 2021 viac ako 71 tisíc osôb v SR), aj takéto malé kroky znamenajú pre ľudí, ktorí dostali novú šancu bývať, obrovskú životnú zmenu a pre verejné politiky investíciu, ktorá sa opláti...

Housing-first pre rodiny v Košiciach

V rokoch 2021 - 2022 bol v Košiciach pilotne overovaný jedinečný prístup v ukončovaní bezdomovectva, housing-first, so zameraním na rodiny s deťmi v bytovej núdzi. Projekt Housing-first pre rodiny v Košiciach realizovala Nadácia DEDO v spolupráci s mestom Košice a Všetci pre rodinu, n. o. Vznik projektu iniciovala Nadácia DEDO, ktorá má viac ako 20-ročné skúsenosti s prácou s rodinami v bytovej núdzi, najmä pri poskytovaní dočasného ubytovania v centrách Dorka, n. o. Mesto Košice si rovnako dlhodobo uvedomovalo potrebu riešiť problémy s nedostupnosťou sociálneho bývania. V roku 2019 začalo s prípravou Koncepcie postupného ukončovania bezdomovectva a riešenia nelegálnych osídlení na území mesta Košice³. Projekt Housing-first podporilo ako ďalšiu príležitosť pomoci rodinám bez bývania. Za týmto účelom okrem iného vyčlenilo v roku 2020 zo svojho rozpočtu 210 000 € na rekonštrukciu bytov, do ktorých sa v rámci projektu nasťahovalo 10 rodín v bytovej núdzi. Počas trvania projektu boli rodiny sprevádzané multidisciplinárnym tímom organizácie Všetci pre rodinu, n. o. s cieľom, aby si dokázali bývanie udržať aj po skončení projektu.

Realizácia tohto projektu bola sprevádzaná dvojiročným výskumom zameraným na zisťovanie úspešnosti prístupu housing-first pre rodiny v bytovej núdzi v podmienkach mesta Košice. V rámci výskumu boli uskutočnené opakované rozhovory s rodinami, ktoré sa stali účastníkmi projektu, týkajúce sa ich skúseností s bytovou núdzou, ekonomickej situácie, zmien v potrebe zdravotnej starostlivosti, trávenia voľného času a predovšetkým možnosti udržania si nájomného bývania. Takisto boli uskutočnené fokusové skupiny so zástupcami mesta, Nadácie DEDO, Nadácie Všetci pre rodinu a ďalšími relevantnými aktérmi, mapujúce ich hodnotenie prínosov a limitov tohto projektu a lekcii pre realizáciu projektov s podobným zameraním v budúcnosti.

Cieľom Záverečnej správy z výskumu v projekte Housing-first pre rodiny v Košiciach, ktorý realizoval Inštitút pre výskum práce a rodiny, je predstaviť zistenia z uskutočneného výskumu, s ohľadom na ich využiteľnosť pre zadávateľa a realizátora projektu, Nadáciu DEDO, a pre tvorcov politik v meste Košice.

Tento materiál nadväzuje na Priebežnú správu z výskumu⁴ (ďalej len „Priebežná správa“), ktorá bola spracovaná po prvom roku realizácie projektu. Z tohto dôvodu sa niektorým témam tento text nevenuje, prípadne sumarizuje najdôležitejšie závery

³ Koncepcia bola schválená na obdobie rokov 2022-2030 a je dostupná na:

<https://static.kosice.sk/s/a874b6479cd61ed84b313f8f8b>

⁴ Ondrušová, D. – Turkovič, Z. (2022): Housing-first pre rodiny v Košiciach. Priebežná správa z výskumu. Dostupné na: <https://ivpr.gov.sk/housing-first-priebezne-spravy-z-vyskumov-v-bratislave-a-kosiciach/>

z priebežnej správy – vrátane teoretických východísk výskumného dizajnu, skúseností účastníkov a účastníčok projektu s výberom a nasťahovaním do bytov a podobne. Aktuálne predkladaná záverečná správa z výskumu je členená do troch častí. Prvá časť stručne sumarizuje metodológiu výskumu v projekte v Košiciach, vrátane cieľov výskumu a jeho priebehu. V druhej časti predstavujeme zistenia z výskumu, so zameraním na druhý rok realizácie projektu, ktoré sú ďalej štruktúrované podľa vybraných tematických oblastí, akými sú spokojnosť s bývaním, finančná situácia účastníkov projektu, zdravie, voľný čas a plány do budúcnosti, či poučenia z prípravy a riadenia projektu z pohľadu radiacich pracovníčok. V poslednej, tretej časti, prinášame pre ilustráciu dva príbehy účastníčok projektu – prípadové štúdie mapujúce dopady projektu na ich životy. V závere sumarizujeme hlavné zistenia a niekoľko odporúčaní pre rozširovanie projektu založeného na prístupe housing-first – či už v Košiciach, alebo aj v ďalších slovenských mestách.

Doma je doma: vybrané prípadové štúdie rodín v projekte

Možnosť získať po rokoch života v nevyhovujúcom bývaní alebo v krízovom centre bývanie v bežnom byte je mimoriadne silnou skúsenosťou. Preto sme sa rozhodli obohatiť záverečnú správu z výskumu o dva príbehy rodín, ktoré takúto príležitosť dostali. Nie sú to príbehy, z ktorých by sa po nasťahovaní do bytu vytratil všetky problémy: stres, nízky príjem, či pocit samoty patria k dennej realite nielen týchto ľudí. Napriek tomu je z ich rozprávania zrejmé, že mať domov znamená omnoho viac ako mať miesto na prenocovanie; že mať domov je skutočnou hodnotou... V predloženej podobe nejde o prípadové štúdie v pravom slova zmysle a tieto príbehy majú ilustračný charakter.

Magdaléna: „Do krízového centra sa v živote nevrátim!“

Jednou z mnohých matiek samoživiteliek v programe housing-first je Magdaléna. Ich príbehy sú rôzne, no v jednom sú si podobné – pri jednom príjme si nemôžu dovoliť platiť komerčný nájom, a tak sa ich domovom stávajú ubytovne a centrá pomoci osamelým matkám. Tak ako Magdaléne, aj iným samoživiteľkám často chýba oporná sieť v podobe ochotnej rodiny.

Magdaléna vyrastala s rodičmi a troma ďalšími súrodencami v rodinnom dome. Pred desiatimi rokmi však otec rodiny zomrel pri autonehode – a v tom istom roku dvadsaťštyri ročná Magdaléna porodila svoju dcéru Julku. Súrodenci sa postupne odsťahovali do zahraničia a rodina časom o dom prišla. Mama s najmladším synom si našla podnájom a Magdaléna s dcérou a partnerom bývali po ubytovniach.

Magdaléna sa po čase s partnerom rozišla a istý čas mala prácu, aby mohla rodinu užiť sama, avšak dlho to nevydržalo: „Robila som v hydine. No ale tak dcérkin otec bol múdry a išiel do hydiny a vybavil mi výpoveď.“ Takto sa jej problémy s prácou, financiami a aj bývaním zintenzívnili v tom najhoršom čase, ktorý však nik nemohol predvídať: „Ťažko, lebo je pandémia, sa nedá nájsť nikde robota. Ja som spojená s tou z úradu práce z tadiaľ z Košíc, a ona mi poposielala aj emaily, životopis po robotách a nič, nikde sa neozývajú.“ Magdaléna s osemročnou Julkou bývala v čase zákazov vychádzania v krízovom centre a nemohla si nájsť prácu: „Keď ona bola doma, keď sme bývali v krízovom centre, tak musela som s ňou ostať. Nemohla som ju samú nechať. Lebo také deti (tam) sú – výchova nula bodov.“

Na bývanie v ubytovniach a útlkoch spomínajú aj iné klientky projektu často a podobne ako Magdaléna: vyjadrujú vďačnosť, že mali kde bývať, no zároveň opisujú veľké obmedzenia, malú mieru súkromia a stiesnené podmienky. Preto to, čo ženy najviac oceňujú na novom bývaní, sú veci, ktoré mnohí považujeme za samozrejmosť: „Ale určite sa o tisíc percent býva lepšie tu jak v krízovom centre. Nemusím čakať, kedy doperie, môžem si prať, mám súkromie... hlavne toto súkromie. Je to veľký rozdiel – mám kľud, ticho, pokoj od každého.“

Pokiaľ sú ich deti menšie, samoživiteľky majú špecifickejšie požiadavky na svoje zamestnanie – potrebujú deti ráno odvieť do škôlky či školy a vyzdvihnúť ich v určenom čase. Potrebujú často voľné víkendy, pretože im nemá so starostlivosťou o deti kto pomôcť a, samozrejme, potrebujú čo najvyšší zárobok, keďže rodina nemá druhý príjem, či príspevok, ktorý by im pomohol dôstojne prežiť. Z týchto dôvodov ich zamestnávateľia často nepovažujú za vhodné zamestnankyne, a preto nie je výnimočné, že samoživiteľky „berú“ akúkoľvek prácu – hoci aj bez zmluvy. Práca načierno im však pridáva stres a pripravuje ich o sociálne zabezpečenie, ktoré by im poskytl práca „na zmluvu“.

Dcéra pani Magdalény je už väčšia, a tak sa pani Magdaléne podarilo nájsť si legálnu prácu. Cena však podľa jej slov bola pomerne vysoká: „Je to namáhavá práca, lebo ranné, poobedné, nočné – ani dcéru nevidím poriadne.“ A práve ona je hlavným cieľom jej snažení – hoci je Magdaléna len tridsiatnička, keďže nemá žiadnu podpornú sieť, už teraz premýšľa nad tým, čo by bolo s Julkou, keby sa jej niečo stalo: „Tak vám poviem, ja tiež musím zabezpečiť Julku, žeby nechodila stále po podnájmoch, žeby mala svoje zázemie, keď bude dospelá. Lebo neviete nikdy, čo sa mne môže stať v robote. A ja musím svoju dcéru zabezpečiť. Nemôže chodiť z nájmu do nájmu alebo z ubytovne do ubytovne, jak sme doteraz chodili.“

Okolo toho sa sústreďujú aj jej plány a sny. Nevedela si predstaviť, čo s nimi bude o rok, o dva, no najradšej by bola opäť v rodinnom dome, ako keď bola malá a bývala v ňom s rodičmi a súrodencami, kým zomrel ich otec a rodinné vzťahy ochladli. Po dvoch rokoch v novom byte sa však Magdaléna zadlžila a jej finančná situácia jej nedovoľovala splácať vzniknuté dlhy: „A z čoho, keď sama živiteľka som? Aké

splátky, z čoho splátky? Všetko poplatím, ešte aj tam mám dlhy, tu mám dlhy a ... čo mám jesť? To sa nedá, suché chleby jesť.“

Magdalénina nálada od rozhovoru k rozhovoru klesala a skutočnosť, že na domácnosť zostala úplne sama, na ňu stále viac doliehala: „Tak že jak sa mám, čo mám nové – no čo môžem mať nové, nič nemám nové. Čo môže byť nové v robote? Jak sa môžem mať. Ta jak sa môžem mať. Žijem sama, ta jak sa môžem mať? Všetko platím sama, stále sama na všetko som, nikto mi nepomáha, ta jak sa môžem mať?“

Aj napriek tejto zložitej situácii na konci projektu si však Magdaléna veľmi dobre uvedomovala, ako veľa pre ňu a jej dcéru znamenalo bývanie vo „svojom“ byte a bola odhodlaná urobiť všetko preto, aby sa už nikdy nevrátili do krízového centra: „No, tak zatiaľ ma nechávajú tu, lebo idú Vianoce. ... Ja sa do centrumu v živote nevrátim. My sme si s malou dosť tam prežili a dovidenia.“ A nám len zostáva držať jej palce, aby sa jej toto prosté želanie podarilo naplniť.

Viktória a Matúš: celkom obyčajná rodina?

Projekt Housing-first pre rodiny v Košiciach pomáhal rôznym rodinám, medzi inými aj takým, v ktorých rodičia vyrastali v nevyhovujúcom bývaní v osade a majú viac detí. Aj tieto rodiny sú v bývaní úspešné – hradia si nájomné a majú štandardné vzťahy so susedmi. A predovšetkým, rovnako ako iné rodiny, majú radosť, že konečne môžu bývať „vo svojom“. Príkladom takej rodiny je Viktória a Matúš.

Viktória sa narodila a vyrastala v Košiciach. Pochádza z veľkej rómskej rodiny a so svojím manželom sa zoznámila v špeciálnej základnej škole. Z rodičovského bytu odišla, keď sa jej narodil syn, pretože v ňom pre nich už nebol dostatok priestoru. Skrátka – bolo ich príliš veľa na jednom mieste. Uvedomovala si tiež, že musí brať ohľad aj na chorú mamu, a tak sa odsťahovala z preplneného obydľia ku svokre, keď mala okolo 23 rokov. U svokry bývala nejaký čas spoločne s manželom, no bolo to ťažké, a preto sa vrátili bývať späť k mame. Od mamy sa dostali do krízového centra, pretože nemali kam ísť a ako hovorí, nechcela skončiť na ulici. Hoci v krízovom centre bývali s manželom a boli tam celkom spokojní – a to aj napriek prísnyim pravidlám a tomu, že ich rodina mala k dispozícii len jednu izbu – bola veľmi šťastná, keď sa dozvedeli, že získali byt. Na nájomný byt totiž neúspešne čakali dlhé roky. Najviac sa tešila na to, že jej deti budú mať vlastnú izbu a že na ne nikto nebude kričať. Tešila sa na to, že budú mať „klud“: „Ja keď vám tak poviem, ja som sa veľmi tešila, že majú deti svoju spálňu, že majú svoje všetko. Som sa potešila, že už mám svoje – budem kludná, a nebude nikto na deti mi kričať, aby toto, tamto...“ Aj pán Matúš má radosť z toho, že deti si nové bývanie nevedia vynachváliť: „Keď sme chodili či k mojej mame, alebo ku svokre, ani päť minút neprešlo a ´my ideme domov, my ideme domov!´ Už nie sú zvyknutí tam.“

Prvé Vianoce vo svojom byte boli pre ich rodinu takisto výnimočné, pretože tie predchádzajúce vždy trávili s viacerými príbuznými. „Bolo to dobré, lebo sme už boli v byte, sami s deťmi. Deti sa radovali, aj muž aj ja,“ zdôverila sa Viktória.

Finančná situácia rodiny nikdy nebola ľahká a hoci vie Viktória dobre hospodáriť, vie aj to, aké je nemať dostatok peňazí na lieky a musieť si požičiavať. Jej manžel Matúš pracuje, ale Viktória pred nasťahovaním do bytu zamestnaná nikdy nebola – vykonávala však aktivačné práce. Neskôr sa jej prostredníctvom Nadácie DEDO podarilo nájsť si prácu na čiastočný úväzok, a to len niekoľko mesiacov po narodení syna, v poradí štvrtého dieťaťa v rodine. So starostlivosťou o synčeka, keď bola Viktória v práci, im vypomáhala Matúšova mama. V tom čase sa finančná situácia rodiny výrazne zlepšila a dokonca sa im darilo aj šporiť.

Keď sa Matúšova mama odsťahovala do Čiech, pani Viktória už viac nemohla chodiť do práce, lebo sa nemal kto starať o jej najmladšieho syna. Chcela by sa však do nej vrátiť, keď budú najmladšie deti chodiť do škôlky.

Matúš je pracovitý a najviac ho baví murárčina. V minulosti si chcel doplniť vzdelanie prostredníctvom projektu úradu práce, ale napriek snahe sa mu to kvôli nedostatku financií nepodarilo: „...to bolo niekde v Bratislave a ja som nemal ako sa tam dostať. Takže mohol som sa tam vyučiť v tej Bratislave, ale finančne sme na tom boli zle, takže žeby som si platil ubytovňu sám a všetko, nemal som na to.“

Najdôležitejšie sú pre Viktóriu a Matúša ich deti: „My vidíme na deti, my nevidíme na seba ako rodič. Ja vidím stále na deti. Lebo pokiaľ sme my boli mladí, tak aj naši rodičia videli len na nás. Takže tak som spokojný s deťmi, že majú aspoň niečo.“ Ich staršie deti chodia na krúžky a jednej z dcér sa po nasťahovaní do bytu zlepšili študijné výsledky vďaka doučovaniu, ktoré zabezpečila Nadácia DEDO.

Viktória s Matúšom tiež mali svoje menšie aj väčšie plány do budúcnosti. Jedným z Viktóriiných snov bolo ísť navštíviť svokra do Čiech, pretože „nikde nechodí“ a „chcela by spoznať svet“. Matúš si zase plánoval urobiť vodičský preukaz, aby mohli chodiť s deťmi na výlety – na mnohé miesta sa totiž bez auta nedá dostať: „Keď máme čas a prídu letné prázdniny, tak deti chcú ísť, lebo stále s nami chodí švagar, lebo on má vodičský. On má 7- miestne auto. Raz alebo dvakrát sme boli na Šírave, no, deťom sa tam veľmi zapáčilo a bez auta tam sa človek nedostane.“

V druhom roku od nasťahovania do bytu nastali v živote rodiny dve veľké zmeny: Viktória neplánovane otehotnela a Matúš mal úraz, kvôli ktorému dlhodobo nemohol pracovať. Keďže predtým pracoval len na dohodu, nárok na PN nemal. Rodina tak zostala bez hlavného príjmu, ktorý roky zabezpečoval Matúš ako živiteľ rodiny. Hoci sa im vďaka úsporám, vráteným preplatkom za energie a pomoci rodiny podarilo vyhnúť sa nedoplatku za nájom, ich životy sa naplnili rozplynutými snami a obavami z

možnej straty bývania: peniaze na autoškolu museli použiť na zaplatenie nájomného, a minulí aj všetky ďalšie úspory.

Čo bude ďalej? Životná cesta rodiny Viktória a Matúša je neľahká. Isté je však jedno – rodina je so životom v novom byte veľmi spokojná a dopredu sa pozerá s odvahou a nádejou. Ako povedala pani Viktória – nechce, aby sa niečo menilo, pretože „je jak teraz je, a je dobre.“

Záver

Ukončovanie bytovej núdze, ktoré bolo hlavným cieľom projektu Housing-first pre rodiny v Košiciach, je nielen „ušľachtitou ideou“, ktorej úspešnosť v praxi je však potrebné hlbšie skúmať – je to aj celospoločenský záväzok prosperujúcich štátov, ku ktorým Slovenská republika nepochybne patrí. Bytová núdza sa vo veľkej miere týka jednorodičovských domácností, ktoré si z vlastných príjmov nedokážu zabezpečiť cenovo dostupné bývanie. Týka sa však aj viacdetných rodín, ktoré musia navyše čeliť nedôvere okolia – prenajímateľa aj susedov – o schopnosti prispôbiť sa životu v danej lokalite.

Podpora pri bývaní týmito skupinám môže vyvolávať istú nedôveru, keďže na Slovensku nespokojnosť s bývaním a jeho nedostupnosť pociťujú mnohé domácnosti. Je to však práve prístup housing-first, ktorý kladie veľký dôraz na zodpovednosť a osamostatňovanie sa jeho účastníkov, čo sa potvrdilo aj v košickom projekte. Samostatne bývať znamená učiť sa preberať zodpovednosť za svoje financie, komunikáciu s okolím, trávenie voľného času. No predovšetkým to znamená, ako vyplynulo z vyjadrení rodín v projekte, obrovský kvalitatívny posun v ich životoch – priestor na súkromie a bezpečie, v ktorom nevymiznú všetky problémy a niektoré sa ani nepodarí vyriešiť v čase realizácie projektu, ale ktorý sa aj samotným rodinám niekedy až postupne ukazuje ako neporovnateľne lepší a pokojnejší pre zvládanie každodenných povinností.

V projekte Housing-first pre rodiny v Košiciach bolo bývanie s podporou poskytnuté desiatim rodinám, z ktorých tri boli počas jeho priebehu nahradené inými rodinami. Jedným z plánov do budúcnosti je mať k dispozícii pre rodiny, ktoré sa ocitnú v problémoch v bývaní, byty druhej šance. O úspešnosti tohto projektu však svedčí aj jeho rozšírenie o ďalšie štyri byty poskytnuté mestom Košice a niekoľko desiatok bytov získaných s podporou z iných zdrojov.

Štyri kolá rozhovorov, ktoré boli v období dvoch rokov realizované s rodinami zapojenými do projektu housing-first v Košiciach, poukázali na variabilitu životných trajektórií rodín v bytovej núdzi a na potrebu ich systematickej podpory. Potvrdilo sa, že hlavnou prekážkou, ktorá týmto domácnostiam stojí v ceste za adekvátnym bývaním, je nedostatok financií, pričom tento problém sa ešte viac prehľbuje v

prípade samoživiteliek. Dlhodobý nedostatok zdrojov na zabezpečenie základných životných potrieb a každodenná konfrontácia s existenčnými problémami pritom nezriedka vedie popri problémoch s fyzickým aj k problémom s duševným zdravím. Hoci sa rodiny zapojené do projektu v mnohom odlišujú, ich spoločnou charakteristikou bolo vnímanie pridelenia bytu ako splnený sen a hodnotenie obdobia po nasťahovaní ako jednoznačnej a zásadnej zmeny k lepšiemu, a to nielen v životoch dospelých rodičov, ale aj ich detí.

V projekte Housing-first pre rodiny v Košiciach sa rovnako potvrdila úspešnosť spolupráce mesta, ktoré do projektu poskytlo byty, s neziskovým sektorom, ktorý prostredníctvom Všetci pre rodinu, n. o. zabezpečil rodinám potrebnú odbornú podporu. Ide o model, ktorý sa v podmienkach SR ukazuje ako obzvlášť vhodný, keďže byty vo vlastníctve miest sú v porovnaní s tými na komerčnom trhu výrazne cenovo dostupnejšie a zároveň ponúkajú garanciu dlhodobého prenájmu.

Napokon sa potvrdila dôležitosť systémových zmien, a to najmä pri podpore udržania si bývania. Viaceré rodiny v projekte sa do krízových centier vôbec nemuseli dostať, keby boli správne nastavené podporné schémy na preklopenie obdobia neschopnosti uhrádzať nájomné. Z komerčných podnájomov sa presúvali k svojim príbuzným, avšak nájsť si nový podnájom sa im už nepodarilo a ocitli sa v krízovej situácii. Rovnako môžu mať problém udržať si bývanie po skončení projektu, ak im to ich bežný príjem neumožní. Investície do rozširovania prístupu housing-first sú však investíciami do budúcnosti. Platí to o to viac, ak sa darí ukončovať bytovú núdzu rodín, v ktorých sú prítomné deti.

BULLETIN IVPR

ročník 4 (2023)

Vydáva Inštitút pre výskum práce a rodiny,
Špitálska 25, 27, 812 41 Bratislava
IČO 308 47 451
ivpr@ivpr.gov.sk, www.ivpr.gov.sk
Vychádza 12 x ročne. NEPREDAJNÉ.
ISSN 2729-9767
EV 6041/22

Ďalšie informácie o IVPR získate na webových stránkach

www.ivpr.gov.sk